

Консультація для батьків:

«В. Сухомлинський – про сімейне виховання»

«Діти – живі квіти землі» – так поетично виразив глибоку думку А.М. Горький. А вирощують ці квіти насамперед у родині: батьки самою природою призначені і суспільством уповноважені бути першими вихователями своїх дітей. Саме вони разом з іншими допомагають дітям набратися сил і розуму, освоїти основи людської культури, підготуватися до самостійного життя і праці. У родині закладається фундамент особистості зростаючої людини, і в ній же відбувається його розвиток і становлення як громадянина. Виховання дітей – найважливіша область нашого життя. Наші діти – це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу. Вони будуть діяти історію. Наші діти – це майбутні батьки і матері, вони теж будуть вихователями своїх дітей. Наші діти повинні вирости прекрасними громадянами, гарними батьками і матерями. Але і це – не усі: наші діти – це наша старість. Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це – наші сльози, це – наша провина перед іншими людьми, перед суспільством.

«Дитина – дзеркало родини; як у краплі води відбивається сонце, так у дітях відбивається моральна чистота матері і батька».

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

Як усякий організований процес, сімейне виховання передбачає певну цілеспрямованість, наявність конкретних завдань. Оскільки в нашому суспільстві інтереси держави й батьків відносно виховання підростаючого покоління найчастіше збігаються, ціль і задачі суспільного й сімейного виховання в основному також є ідентичними. Отже, головну мету виховання дітей у родині становить всебічний розвиток особистості, що сполучає в собі духовне багатство, моральну чистоту й фізичну досконалість. Досягнення цієї мети включає здійснення таких завдань, як фізичне, розумове, моральне, трудове, естетичне виховання. У сімейному вихованні важливе місце займає турбота про здоров'я дитини, її фізична підготовка, загартовування, розвиток сили, спритності, швидкості, витривалості. Здорова, фізично розвита людина здатна більш успішно займатися розумовою й фізичною працею, у неї звичайно гарний, бадьорий настрій, і вона, як правило, доброзичлива до навколишніх, готова прийти на поміч, гостріше сприймає красу й сама прагне все робити красиво. В інтересах фізичного виховання батьки повинні привчати дітей з раннього дитинства регулярно робити ранкову фіззарядку, утягувати їх у різні рухливі ігри, спортивні заняття, разом займатися доступним туризмом. Важливо за порадою лікаря привчати дитини до загартовування, учити саму піклуватися про своє здоров'я, не допускаючи дурних звичок. І у всьому цьому головне – приклад батьків. Якщо батько курить, але забороняє курити синові, навряд чи тут вийде щось гарне. Парубійко, поки малий, буде курити тайкома, а потім – і не боячись. Виховання дітей у родині необхідним компонентом включає розумовий розвиток. Перші звертання матері до ще безсловесної дитини вже закладають початки розумового виховання. Подальше навчання мові, розповідання казок, читання книжок, стимулювання й заохочення дитячої допитливості, відповіді на питання дитини, що відповідають роз'яснення – все це відповідає інтересам розвитку мислення, пам'яті, уваги, уяви, служить важливому завданню підготовки до навчання в школі. Коли ж дитина стає школярем, борг батьків – створити належні умови для його продуктивних занять, тактовно допомагати у випадку утруднень. І тут особливого значення набувають неухильний розвиток допитливості, самостійності мислення, орієнтування на безперервну освіту, приучення до читання художньої літератури, періодичної преси. Позитивну роль щодо цього грає заохочення занять дітей у предметних й інших кружках у школі або позашкільних установах – з урахуванням їх інтересів, схильностей і стану здоров'я. Батьки повинні багато уваги приділяти моральному вихованню дітей, оскільки в повсякденному житті постійно й неминуче виникають різноманітні проблеми, пов'язані з поведінням, взаєминами між людьми.

Саме в родині діти головним чином осягають абетку моральності, засвоюють, що таке добре й що таке погано, учаться проявляти доброзичливість до людей, надавати посильну допомогу. У міру дорослішання дитини моральні вимоги до неї значно зростають і заглиблюються. Моральне виховання в родині – це формування любові до рідного краю, своїй Батьківщині, гуманності, почуття товариства, чесності, справедливості, відповідальності. І тут відіграють більшу роль не тільки й не стільки спеціальні бесіди й роз'яснення, скільки організація всього життя дитини відповідно до принципів загальнолюдської моралі, повсякденна практика належного поведіння. Надзвичайно відповідальне місце в системі сімейного виховання належить трудовому вихованню дітей. З раннього віку дітлахи, як правило, у міру своїх сил і можливостей прагнуть брати участь у домашніх справах, допомагати дорослим, у своїх іграх імітують різні види праці. Важливе завдання батьків - не відбивати в дітей цікавості до трудових занять, заохочувати їх щодо цього, робити всіляке сприяння. Доступні форми самообслуговування, участь в домашній роботі, озброєння дитини різноманітними трудовими вміннями й навичками, роз'яснення їй ролі праці в житті людини й суспільства, ознайомлення із професіями, заохочення участі в суспільно корисній праці - все це досить істотно для підготовки гарного трудівника, здатного в майбутньому забезпечити себе й свою родину всім необхідним і принести користь суспільству. Серед конкретних напрямків всебічного розвитку особистості дитини в умовах родини немаловажну роль грає естетичне виховання. Тісно пов'язане з іншими сторонами виховання, воно сприяє прилученню дітей до прекрасного, учить сприймати й цінувати красу в житті, природі, мистецтві, привчає їх творити за законами краси. У цих цілях батьки повинні використати заняття малюванням, ліпленням, спільне прослуховування музики, пісень, навчання дитини грі на музичних інструментах, відвідування театрів, музеїв, виставок, екскурсії по рідних місцях і багато чого іншого. Завдання родини - виховувати не тільки споживачів, споглядальників прекрасного, але й активних учасників його творення у всіх можливих областях і сферах. У батьків як вихователів нічого не вийде, якщо вони не будуть знати особливостей своєї дитини. Адже кожна людина, скільки б їй не було років, - це конкретна своєрідна особистість. Тому батькові й матері не можна задовольнятися повсякденним поданням про свою дитину. З метою виховання потрібно постійне й глибоке вивчення дитини, спеціальне виявлення її інтересів, запитів, захоплень, схильностей і здатностей, достоїнств і недоліків, позитивних якостей і негативних рис. Тільки тоді батько й мати одержать можливість цілеспрямовано й обґрунтовано, отже, і плідно впливати на формування особистості зростаючої людини, акцентувати увагу на її позитивних сторонах і розвиваючи їх, а з іншої сторони, наполегливо переборюючи негативні риси. У вивченні дитини батькам допоможуть невимушені бесіди по питаннях, що цікавлять, спостереження за її поведінням як удома, так і на вулиці, у громадських місцях, у школі - в спілкуванні з товаришами, під час праці, відпочинку. Що читає дитина, як проводить вільний час, з ким дружить, у які ігри грає - відповіді на ці й подібні питання батьки повинні знати. Але оцінка сторонніх людей може бути й необ'єктивною, невірною. Довіра - от головна лінія поведіння батька й матері. Дуже важливо, щоб і дитина їм теж довіряла. Сім'я – це основний виховний осередок. В ДНЗ дитина навчається, як жити в суспільстві. Але саме родина вводить дитину в світ соціальних відносин, формує ставлення до оточуючих, певні моральні цінності. Для повноцінного життя дуже важливо, щоб духовні потреби між членами родини були близькими. Втрата духовності рівнозначна втраті людяності.

«Виховуючи свою дитину, ти виховуєш себе»

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

Виховувати дитину – велике мистецтво, так як сам процес виховання – це безперервна робота серця, розуму і волі батьків. Саме батьки є головною ланкою у особистісному розвитку своєї дитини, бо вони найчастіше спілкуються з ними. Батькам щоденно доводиться шукати

шляхи підходу до дітей, думати над вирішенням багатьох конкретних ситуацій. У повсякденному спілкуванні з батьками дитина вчиться пізнавати світ, брати приклад із них, набуває життєвого досвіду, засвоює правила поведінки. В сім'ї дитина набуває першого досвіду, розвиває перші почуття громадянськості. Якщо батькам притаманний широкий кругозір, практичне ставлення до всього, що відбувається в нашій країні, то і дитина, поділяючи з ними настрій, приєднуючись до їхніх справ і турбот, засвоює відповідні моральні норми та правила.

Сім'я – школа почуттів дитини. Спостерігаючи за взаємовідносинами дорослих, дитина набуває морально-емоційного досвіду. У спокійній обстановці й вона спокійна. Дитина за своєю природою активна, допитлива, вона легко засвоює все, що бачить і чує, їй передається настрій дорослих. Тому важливо, які емоційні враження вона одержує: позитивні чи негативні; які прояви дорослих вона спостерігає: щирість, турботу, ніжність, привітні обличчя, спокійний тон, гумор чи поспішність, буркотливість, дріб'язковість і похмурі обличчя. Все це – перша цеглинка в майбутній будівлі особистості.

«Головний зміст і мета сімейного життя – виховання дітей»

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

Сім'я – це колектив, члени якого взаємозв'язані відповідними обов'язками. Являючись членом сімейного колективу, дитина також вступає в систему існуючих відносин. Якщо в сім'ї панує доброзичливість, увага один до одного, вміння вислухати іншого, повага до старших, то це лише на благо у вихованні кращих рис дитини.

Батькам потрібно тримати єдність змістовного спілкування з дітьми, а також єдність вимог до її діяльності. В сімейній практиці переважають заборони і примусовість, іноді допускаються фізичні покарання, що не узгоджується з важливим принципом педагогіки – повага до особистості, яка розвивається.

Важливу роль у вихованні дисциплінованої відповідальної особистості відіграє дотримання режиму. Батькам особливу увагу потрібно звернути на охорону здоров'я дитини, формування культури поведінки, гуманних проявів і патріотичних починань.

Сім'я може виховувати корисного члена суспільства за умовами, що всі її дорослі ведуть здоровий спосіб життя. В такій сім'ї дитина росте в морально-емоційній атмосфері, яка позитивно впливає на її фізичний розвиток.

Клімат в сім'ї залежить від наявності спільних інтересів. Сім'ю зміцнюють цікаві справи і турботи, будні, наповнені корисним змістом, суспільні та сімейні свята, відпочинок.

Батькам потрібно пам'ятати, що виховання – це творчий пошук, який не терпить бездумності та поспішних рішень. Уміння розуміти дитину, її стан і мотиви поведінки дозволяють найбільш правильно визначити відповідний підхід до неї. У будь-яких складних педагогічних ситуаціях батьки повинні рахуватися з почуттями маленької людини, бачити в ній особистість, прагнути до взаєморозуміння, яке побудовано на повазі й довірі справедливості в оцінці вчинків дітей, у своїх вимогах залишатися завжди доброзичливими. Часто кажуть: «Діти – дзеркало батьків» або «Які батьки, такі й діти», «Яблуко не далеко падає від яблуні». Звідси і висновок: все, що ми бачимо в дитині, вона приймає в першу чергу від батьків. Як говорив педагог А.С.Макаренко: «Ваша особиста поведінка – вирішальна. Не думайте, що ви виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, чи повчаєте, чи наказуєте їй. Ви виховуєте її кожної миті свого життя, навіть тоді, коли вас немає вдома. Для виховання потрібно небагато часу, а мудре використання кожної миті».

Якщо батьки добрі, чуйні, уважні, живуть широкими суспільними інтересами, а сімейний колектив об'єднаний спільними трудовими обов'язками, то така сім'я позитивно впливає на виховання дітей. Якщо вони ведуть неправильний спосіб життя,

не хочуть працювати, їм далекі високі ідеали, сім'я замкнута або кожен член її живе своїм життям, то в такій сім'ї дитина росте егоїстом і нічого доброго не навчиться.

«Сім'я – це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи. Чудові діти виростають у тих сім'ях, де батько і мати по-справжньому люблять один одного і водночас люблять і поважають людей»

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

Більшість батьків розуміє значення авторитету у справі виховання. Але як завоювати авторитет у дитини, знають далеко не всі. Молоді батьки повинні усвідомити, що свої стосунки потрібно координувати так, щоб виявляючи терпіння і тактовність, виховувати в дитині повагу до кожної із батьків. На жаль, батьки не завжди володіють культурою спілкування і стосунків: часто вони критикують один одного в присутності родичів, друзів, дітей. Частіше, як дослідили психологи, так чинять жінки.

Вони вважають, що поводять себе правильно, намагаючись «покрасити» своїх чоловіків. Але критика одного із батьків іншим торкається дитячої душі, викликає образу, напруженість у стосунках, веде до емоційних зривів, конфліктів. Так виникає відчуження, яке приводить до розпаду сім'ї. Авторитет батьків тримається на повазі, піднесенні особистості кожного. В очах дітей авторитет батьків зростає, коли в них зразкова поведінка. В сім'ї, де батько і мати не поділяють домашні турботи на «жіночі та чоловічі» уважно ставляться один до одного, до своїх батьків, діти бачать приклади добрих стосунків з людьми. Хоча батько і мати намагаються правильно виховувати своїх дітей, поширеною помилкою сімейного виховання є невміння виховувати повагу до старших. Родинне виховання – справа дуже серйозна. Тому батьки, які хочуть по справжньому виховувати своїх дітей, повинні мати в їхніх очах авторитет. Цей авторитет повинен бути істинним, щирим, будуватися на правильній організації сімейного виховання, де не може бути дрібниць. Батьківський авторитет має ґрунтуватися на загальній обізнаності, відповідальності в усьому, зацікавленості справами своїх дітей.

«Підтримуйте дитяче прагнення бути хорошим, бережіть його як найтонший порух людської душі, не зловживайте своєю владою, не перетворюйте мудрість батьківської влади на деспотичне самодурство»

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

Батьківський авторитет підвищується, якщо батьки ведуть одну лінію виховання. Батьки ніколи не повинні засуджувати, а тим більше відмінити рішення один одного з них, якщо навіть не згодні з ним. Всі непорозуміння батьки вирішують без дітей.

Авторитет батьків залежить від того, як батьки ставляться до дітей. Буває так: батьки живуть між собою добре і дружно, але справжньої близькості з дітьми немає. Тоді погляди дітей формуються незалежно від сім'ї, під впливом друзів, вулиці. А батьки потім дивуються: «В кого вони в нас такі?». Тому потрібно виявляти увагу до життя дитини, знати її інтереси, чим вона живе, з ким товаришує? Батьки і діти повинні бути друзями настільки, щоб ця дружба не переросла в панібратство, що дуже шкідливо.

Дитина виховується не тільки під дією сімейних стосунків. На її розвиток впливають і інші сторони життя, наприклад, умови сімейного побуту, порядок, чистота в кімнаті. Дитину виховує все: навіть вигляд кімнати, в якій вона живе. Зовсім неправі ті батьки, які вважають, що це дрібниці. Дитина виростає акуратною, працелюбною, коли вона виховується в обстановці праці, акуратності, якщо її привчають до чистоти, охайності. Діти, які виховуються в умовах постійного безладу, запущеності, набувають рису неорганізованості й неохайності, переносячи все в дитячий заклад, потім в школу.

Особливе значення для правильного виховання мають взаємовідносини між батьками і вихователями.

Як правило, грубо і з неповагою ставляться до вихователя батьки дітей, які недисципліновані. Батьки не задумуються над тим, що підриваючи авторитет педагога, вони перш за все завдають шкоди вихованню своїх дітей. Стосунки батьків і педагогів передаються дітям. Для покращення дисципліни та успішності батьки повинні сприяти підвищенню авторитету педагога в очах дітей, щоб вони поважали педагога. А для цього самі батьки повинні поважати нелегкий і відповідальний труд педагога, що вимагає великого напруження сил і волі.

Батьки бажають, щоб діти їх були розумними. А ось в питанні про те, яка роль батьків і в чому повинна виявлятися їхня відповідальність за успішне навчання дітей, у багатьох батьків немає чіткої точки зору і до навчальної праці своїх дітей вони ставляться по-різному. Одні батьки організовують куточки чи кімнати для дітей, створюють умови, режим, систематично контролюють дітей, проводять бесіди, читають, малюють. І, будьте певні, цим самим батьки уже готують і думають про майбутнє своєї дитини. Але є батьки, які знімають з себе відповідальність за її навчання і виховання, перекладаючи всі турботи в цій важливій і важкій справі повністю на педагогів дитячого закладу. Але треба пам'ятати, щоб полетіти – у дитини має бути два крила сім'я і дитячий заклад. Безперечно, дитяча установа виконує вирішальну роль у засвоєнні дітьми систематичних знань, умінь і навичок. Вихователь веде дитину від незнання до знання. Але здобувати, закріплювати знання треба не тільки в дитячому навчальному закладі, а й вдома. Батьки можуть зробити дуже багато.

У вихованні дітей істотне значення має батьківський контроль. Діти не завжди можуть змусити себе дотримати своє слово, перетворити свої переконання в дії, хоч і знають, як їм діяти. Це трапляється тому, що дія завжди активна, вона пов'язана з уміннями переборювати труднощі, які зустрічаються на шляху виконання поставленого завдання, а не всі діти вміють переборювати труднощі.

Але варто тільки батькам допомогти дитині, налагодити суворий контроль, поставити тверді вимоги і дитина виправляється. Необхідно тримати таку дитину під контролем до тих пір, поки у нього не виробиться звичка бути організованим.

Правильне сімейне виховання – це той благодатний ґрунт, на який педагог буде сіяти добре, розумне, вічне.

Багатовіковий досвід виховання дітей у сім'ї дає підстави виділити певні правила, дотримання яких сприятиме оптимізації виховного процесу. Ось деякі з них:

1. Люби свою дитину! Радій її присутності, сприймай її такою, яка вона є, не ображай її, не принижуй, не підривай її впевненості в собі, не піддавай її несправедливому покаранню, не відмовляй їй у твоїй довірі, дай їй підстави любити тебе.

2. Постійно вдавайся до похвали дитини за її правильні вчинки. Цим ти спонукуєш її до активної дії. Пам'ятай: "Боги і діти живуть там, де їх хвалять".

3. Охороняй свою дитину від негативних фізичних і моральних впливів.

4. Створи у сім'ї моральний затишок. Хай сімейне вогнище буде джерелом спокою, радощів, поваги, справедливості й захищеності.